

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Innlandet politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

19/53376 - 25

28.02.2020

Høring – Rusreformutvalgets innstilling NOU 2019:26

Det vises til høringsbrev fra politidirektoratet datert vedrørende NOU 2019:26, Rusreform fra straff til hjelp. Innlandet politidistrikt har hatt dokumentet på høring i alle geografiske og funksjonelle enheter, og flere har kommet med innspill.

TIUR modellen fra Ringsaker kommune er omtalt i utredningen, derfor er dette kommentert særskilt. I tillegg har vi valgt å belyse utfordringer knyttet til trafikkssikkerhet fordi politidistriktet har høye tall på antall drepte og hardt skadde i trafikken.

I politiet ser vi daglig hvilke konsekvenser narkotikabruk har på enkeltmennesker og pårørende. Det er både ungdom som faller utenfor skole og fritidsaktiviteter og etablerte misbrukere som er involvert i alvorlig og samfunnsskadelig kriminalitet.

Regjeringen ønsker å endre myndigheters reaksjoner mot personer som tas for besittelse eller bruk av narkotika fra straff til hjelp, behandling og oppfølging. Innlandet politidistrikt ønsker rusreformen velkommen, og vi ser et tydelig behov for å styrke behandlingstilbudet til narkotikabrukere med et rusproblem. Mange får god oppfølging i dag, men det er også store forbedringsmuligheter i ulike kommuner.

Politiet i Innlandet vil sterkt fraråde en avkriminalisering av narkotika. Ved å avkriminalisere normaliserer vi bruk av narkotika og mange vil oppfatte dette som en legalisering. Vi er bekymret for at dette kan føre til økt bruk av narkotika i befolkningen, med de uheldige konsekvensene dette vil ha for samfunnet.

Vi ser med bekymring på endringer i holdningen til narkotika. Blant gutter i tredje klasse på videregående skole er det i gjennomsnitt 25 % som har prøvd narkotika (Ungdata 2017-2019). Når vi vet at 55 % av de som er tatt for besittelse eller bruk av narkotika også er tatt for andre straffbare forhold, så blinker varselampene hos oss.

Allerede i dag inkluderer politiets strategier i det narkotikaforebyggende arbeidet en kombinasjon av forebyggende metoder og straffesaksbehandling. Dette skjer bl.a. ved bruk av alternative straffereaksjoner. I de fleste kommuner er det et tett og godt tverretatlig

Innlandet politidistrikt

samarbeid, og politiet spiller aktivt på andre offentlige instanser i oppfølgingen av ungdom i risikosonen.

Innlandet politidistrikt har ingen målsetting om å straffe flest mulig for narkotikabruk, men vi ønsker at færrest mulig skal begynne å bruke narkotika. Dersom politiet mister mulighetene til å gripe inn med sine verktøy, noe vi mener vil skje om utvalgets innstilling står seg, er vi redde for at narkotikabruk og kriminalitet kan befestes før man får hjelp. Vi er usikre på om helsesektoren har kapasitet til å følge opp som beskrevet i innstillingen, og frykter at helsehjelpen først blir satt inn når det er et etablert misbruk som er krevende og kostbart å endre.

TIUR modellen (Tidlig intervensjon, unge og rus) startet opp som et prosjekt i Ringsaker kommune i Innlandet i 2010. Formålet var å forebygge utvikling av rusproblemer og kriminalitet blant ungdom opp til 24 år som har debutert med narkotika. Politiet var en sentral bidragsyter i prosjektfasen og spiller fortsatt en viktig rolle nå som modellen er videreført i vanlig drift. TIUR modellen er evaluert av Høgskolen i Innlandet, og metodikken benyttes i flere kommuner i Innlandet politidistrikt i dag. Modellen er omtalt i utvalgets rapport.

Det sentrale i TIUR modellen er tverrfaglig og tverretatlig samarbeid, hvor ulike etaters virkemidler benyttes til det beste for ungdommene. Erfaringen er at politiet i stor grad er de som har kompetanse og nødvendige virkemidler til å avdekke bekymringsfull narkotikabruk tidlig, mens kommune, barnevern og helse i stor grad rår over kompetanse og virkemidler til å kunne gi tilpasset oppfølging. Mange av ungdommene i målgruppen for TIUR er ikke syke i den forstand at de trenger helsehjelp, ei heller innser de selv at de har en rusbruk som er bekymringsfull. Derimot er omgivelsene ofte bekymret, enten man ser endringer i adferd, dropout fra skole, eller at man er i risikosonen for å begå kriminalitet.

For å komme i posisjon til å nå disse ungdommene har man i stor grad benyttet seg av politiets virkemidler i form av bekymringssamtaler og strafferettslige tiltak, i hovedsak påtaleunntatelse med vilkår. Vilkårene er tilpasset den enkelte ut i fra en sosialfaglig kartlegging, og vil i de fleste tilfeller omfatte bevisstgjøringssamtaler, oppfølging i skole eller arbeid og urinprøvekontroll hos helsesykepleier. Straffetrusselfremstår som «riset bak speilet», og er en viktig ytre motivasjon for å bidra til hjelp og oppfølging.

Dersom man ikke hadde hatt denne muligheten, ville mange ungdommer ha avstått fra frivillig oppfølging, og befestet en bekymringsfull rusadferd. Vi registrerer at utvalget ikke deler denne oppfatningen, men dette er erfaringen politiet sitter med.

Fortsatt vil kjøp av narkotika skje gjennom kontakt med kriminelle miljøer. Det er organiserte kriminelle miljøer som står for narkotikaproduksjonen og distribusjonen til brukermarkedet. Narkotikakriminalitet er en viktig inntektskilde for kriminelle nettverk, følgelig vil økt salg og bruk gi bedre inntekter til den organiserte kriminaliteten og den svarte økonomien. En voksende organisert kriminalitet er en stor samfunnstrussel.

I rapporten «The other side of Amsterdam» (Tops & Tromp, 2019), oppsummeres utfordringene Amsterdam sliter med, blant annet som følge av en liberal narkotikapolitikk. I følge rapporten utøver organisert kriminalitet betydelig innflytelse på byen. Narkotikainntekter blir investert i fast eiendom, butikker, barer og restauranter, andre funn viser at økt bruk av narkotika påvirker voldsbildet negativt og at unge mennesker blir utnyttet i økt grad i narkotikavirksomheten.

Innlandet politidistrikt har flere eksempler på organiserte kriminelle miljøer som lever av å omsette narkotika regionalt i stor skala. Det har vært og er svært krevende å stoppe deres hvitvasking, i form av å kjøpe seg inn i lokal næringsvirksomhet, av en illegal virksomhet. Vi frykter at foreslått modell vil gi disse miljøene betydelig bedre levevilkår.

Forslaget i utredningen om tillatt mengde til eget bruk er for stort, og vil gjøre det vesentlig enklere for kriminelle personer og miljøer å omsette narkotika i nærmiljø. Problemstillingen vi står overfor, gjelder altså noe langt mer alvorlig enn enkeltindividets rett til og ruse seg på hva man vil – nemlig den trusselen organisert kriminalitet representerer.

Hver dag kjører 40 000 ruspåvirkede bilførere rundt i Norge. Når du er ruspåvirket, svekkes reaksjonsevnen, og kjøreferdighetene blir dårligere. De kjører i 30-sona der barna våre går til skolen, og vi møter ruspåvirkede førere på E6 i 110 km/t. Trafikkulykker koster samfunnet dyrt, men det verste er de belastningene en trafikkulykke påfører offer og pårørende.

Bilførere påvirket av legemidler og narkotika er en like stor utfordring som alkoholpåvirkning i trafikken. Politiet har en rekke oppgaver der edruelighetsvurderinger, uansett rusmiddel, er sentralt. Politiet ønsker å føre en streng og god forvaltningspolitikk. Misbruk av rusmidler kan føre til avslag eller tilbakekall av både førerkort og våpenkort. Dette handler om den enkelte innbyggers trygghet og samfunnssikkerheten vår generelt. At politiet har verktøy for å avdekke rusbruk, er derfor sentralt i denne sammenhengen.

Innlandet politidistrikt har sammen med Sør Øst de dårligste tallene for ulykker med hardt skadde og drepte i trafikken. Ulykkene på fylkesvegene har steget markant og Innlandet politidistrikt har et enormt vegnett med fylkesveger (6.793 km). Dette er fem ganger så mye som riks- og europaveger i distriktet. De største årsakene til dødsulykker er fart og rus. Vi vet at kun et øyeblikks uoppmerksomhet kan medføre møte- og utforkjøringsulykker. Vi ferdes mot hverandre på det enorme vegnettet med kun få meters klaring. Da er alle prisgitt: oppmerksomme, aktsomme og hensynsfulle trafikanter, gode veier med rett fartsnivå, god sikt og avklart område mellom trafikantgrupper og gode trafikale sikkerhetstiltak som fungerer. Feil fart, rus og distraksjoner vil påvirke samspillet negativt og ha potensiale for ulykker.

Bruk av rusmidler og eventuell endring av terskel for lovlighet, må ikke bli et tema. Rus nedsetter mange evner, blant annet reaksjon, oppfattelse m.m. Dette vil påvirke aktsomheten, og det er lite som skal til for å lage livsfarlige situasjoner.

	2016	2017	2018	2019
Feil ved - Ruspåvirket	458	457	687	788
Førerkortbeslag - Ruspåvirket	236	223	364	396
Pågr. strprl og utl.	348	426	679	733

(Kilde: Pal Trafstat UP distrikt 01)

Tallene er hva UP-mannskapene selv har meldt inn til UP sentralt. Vi kan se at det har vært en økning på alt.

1. Feil ved – Ruspåvirket er det samme som hva en fører er anmeldt for. Fra 2016 (458) til 2019 (788) blir det da en økning på 72 %.

2. Førerkortbeslag – Ruspåvirket er antall og årsak til midlertidig tilbakekall av førerretten på stedet. Fra 2016 (236) til 2019 (396) blir det da en økning på 67 %. (Her må du regne prosent påny)
3. Pågrepet etter straffeprosessloven eller Utlendingsloven er det antall personer som er pågrepet i trafikken av UP. For 2016 (348) til 2019 (733) blir da en økning på 110 %.

Vi ser at statistikken fra UP viser en markant økning i stansede og pågrepne førere med rusrelatert problematikk. Vi er bekymret for at avkriminalisering vil føre til økt bruk av narkotika i befolkningen generelt, og at dette kan få store konsekvenser for trafikksikkerheten i form av ruspåvirkede førere.

Politidistriktet støtter hva Rune Solberg Swahn skriver i sin dissens vedørende konsekvenser for politiets forvaltningsvirksomhet. Politiets mulighet til å drive kriminalitetsforebyggende virksomhet i forvaltningssporet vil svekkes ved den skisserte modellen. Straffesaksdokumenter er viktige informasjonskilder og det er sannsynlig at mengden informasjon vil bli mindre.

Samfunnet bør gjøre mer for å hjelpe de tunge rusmisbrukerne via helsevesenet, samtidig som politiets mulighet til å avdekke og reagere mot folk som bruker eller selger narkotika ikke må svekkes.

Politidistriktet mener at besittelse og bruk av narkotika fortsatt må være straffbart. Slik vi ser det, kan rusreformen bli første steg mot legalisering. Det er ikke ønskelig og vi håper rusreformutvalget tar tydelige grep for å hindre dette. Vi skal tilby rusmisbrukere helsehjelp, men vi kan ikke samtidig la dette bli et frislipp for ungdom og andre til å eksperimentere med narkotika. Vi er redd for at det vil bli en av følgene av dette forslaget til reform.

Innlandet politidistrikt mener at konsekvensene for samfunn og kriminalitet er for lite omhandlet/ belyst i utredningen. Det vil være stor usikkerhet ved å gå fra dagens løsning til det som er beskrevet. Modellen som skisseres betyr store endringer som vi vet for lite om konsekvensen av, og som vi frykter vil gi økt bruk. Nyere amerikansk forskning viser at liberal medisinsk bruk og legalisering har gitt stor økning i bruk av narkotika over tid. Det er knyttet stor usikkerhet til virkningen av økt bruk og dette må i stor grad hensynstas i videre utforming av norsk narkotikapolitikk.

Den foreslåtte avkriminaliseringen gjelder alle typer narkotika, fra Cannabis-stoffer til de tyngste typer narkotika med store helseskadelige farer. Dette er spesielt for den foreslåtte norske modellen og forsterker vår usikkerhet knyttet til effektene av foreslått modell.

Vi er usikre på om samfunnet vil ha egnede verktøy for å komme i posisjon til ungdom og voksne med bekymringsfull narkotikabruk, dersom utvalgets forslag får tilslutning. Bruk og besittelse av narkotika vil kunne oppfattes som både lovlig og risikofritt, og en viktig normdannende barriere blir borte. Det er åpenbart et behov for å styrke helsetilbudet til rusavhengige, og sørge for at disse får hjelp fremfor straff. Dagens lovverk er imidlertid ikke til hinder for dette. Ungdom og andre med eksperimentell narkotikabruk, bør få tilbud om betingede reaksjoner som et alternativ til straff.

Med hilsen

Rune Otterstad
Leder Felles enhet for forebygging

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Med hilsen

Rune Otterstad
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.